

STUB kultura

Radionica o jeziku:

KAJKAVSKI NAŠ SVAGDAŠNJI

TEME: Glavne karakteristike kajkavskoga jezika / Čudesni svijet Grge Petrova / Kajkavski rječnici / Kajkavski Božić (Božić i dišavje) / 50-letnica časopisa Kaj / Kajkaviana i časopis Hrvatsko zagorje / Zavičajna rapsodija Vere Grgac / Kajkavski u školi / Kajkavski festivali / Zbirka Kajkaviana (Vlasta Horvatić-Gmaz) / Kajkavski poetski svijet Mirjane Mikulec

Impresum

Izdavač: Kajkaviana – Društvo za prikupljanje, čuvanje i promicanje hrvatske kajkavske baštine, Golubovečka ulica 42, 49240 Donja Stubica, T/F 049 286 463, W <https://kajkaviana.hr/> // **Za izdavača:** Ines Krušelj-Vidas / **Urednica:** Danica Lešek / **Lektura i korektura:** Mario Šimudvarac / **Oblikovanje:** Studio za umjetnost i dizajn Nikola Sinković, Oroslavje / **Tisak:** Studio za dizajn i tisak Arkuš, Donja Stubica / **Naklada:** 50 primjeraka / **Godina:** 2022. / **ISBN:** 978-953-6040-50-6

NOSITELJ PROJEKTA

KAJKAVIANA

PARTNER

PARTNER

STUB-KLUB
MULTIMEDIJALNI CENTAR

PARTNER

Grad
Donja Stubica

Europska unija
"Zajedno do fondova EU"

EUROPSKI STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI FONDOVI

ESF
UČINKOVITI
LJUDSKI
POTENCIJALI

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade RH

Više informacija o EU fondovima: www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Kajkaviane – Društva za prikupljanje, čuvanje i promicanje hrvatske kajkavske baštine

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

SADRŽAJ

Danica Leštek

Kajkavski naš svagdašnji **4**

Danica Leštekova

Kajkafski naš svagdašnji **5**

Nada Starčević

Zakaj pišem tak kak pišem? **8**

Nada Starčević

Tréšnje i čriešje **11**

Nada Starčević

Pesma nad pesmama **12**

Nada Starčević

Kak najti prtuletje? **13**

Nada Starčević

Mala poema o Štefi Korenički **14**

Nada Starčević

Svieča **16**

Nada Starčević

Moj kajkafski **17**

Dragica Reinholz

Biela rubača **18**

Dragica Reinholz

Zagorje moje ne leži **19**

Dragica Reinholz

Pekmez za ljubaf **20**

Dragica Reinholz

Korake serca muoram pozabiti **21**

Dragica Reinholz

Kravica **22**

Magdalena Blagec

Pozabljeno **23**

Magdalena Blagec

Hod bez korakof **24**

Magdalena Blagec

Dedekove gorice **25**

Magdalena Blagec

Spomenek vu duši **26**

Magdalena Blagec

Nebe respete med prstmi **27**

Magdalena Blagec

Zgubljeni angeleki **28**

Magdalena Blagec

List **29**

Magdalena Blagec

Bokčeva briga **30**

Ivanica Beg

Gruntanje **31**

Suzana Deak

Kak se negdar canjke ribale? **32**

Ines Krušelj-Vidas

Rabari **34**

Vlasta Horvatić-Gmaz

Zagrabiti u zdenac kajkavske
izvor-vode **36**

KAJKAVSKI NAŠ SVAGDAŠNJI

Voditeljica radionice **Danica Leštek**

Knjižica, koju držite u rukama, nastala je kao rezultat Kajkavske radionice *Kajkavski naš svagdašnji* u okviru projekta Stub-kultura. Održano je ukupno dvanaest radionica od rujna 2020. do rujna 2021. godine.

Radionice su se održavale djelomično uživo, a djelomično putem aplikacije Zoom zbog problema s epidemijom. Bez obzira na teškoće polaznici su se odazivali na naše sastanke i aktivno su sudjelovali, a posebno nas veselili raznolikost u sastavu sudionika radionice. Uz sudionike iz Stubice i okolice imali smo predstavnike iz Zlatara, Kumrovca i okolice Varaždina. Također je zanimljivo da je radionica okupljala sve dobne skupine, od srednjoškolaca do umirovljenika. Neki članovi radionice već su se okušali u pisanju pa se čak mogu pohvaliti i uspjesima na natječajima, radovi im se nalaze u zbornicima ili časopisima, a neki su se tek prvi put okušali u pisanju na kajkavskom. Za ove potonje moram reći da nije bilo po onoj da "se prvi mački h vodu hičeju". Veseli me što je nekima ova radionica otvorila put u stvaralaštvo na polju kajkavske pisane riječi. Šaroliki sastav sudionika radionice okupio je, osim kajkavaca po rođenju, i one koji nisu kajkavci, pa i one čija je domovina vrlo daleko, ali su, živeći u Zagorju, zavoljeli jezik kojim se ovdje govori. Raditi s ovako raznolikom grupom po sastavu, predznaju i svekolikom iskustvu bilo je vrlo zahtjevno i izazovno, ali i veliko zadovoljstvo. Nismo imali dovoljno vremena, moglo bi se reći da smo samo tek malo zagreblili po površini jer je prostranstvo zavičajnoga jezika široko, a kreativnost su i imaginacija neiscrpne. Vjerujem da u ovom pogledu dijele mišljenje sudionika radionice jer su u evaluaciji uglavnom izrazili žaljenje što se rad radionice završava.

Ova knjižica radova sudionika radionice predstavlja kreativan ishod radionice, završetak, ali i novi početak u nadi da će se rad radionice nastaviti i da će njezini sudionici i ubuduće pisati i govoriti kajkavski naš svagdašnji kao što jedemo kruh naš svagdanji.

KAJKAFSKI NAŠ SVAGDAŠNJI

Voditeljica radionice **Danica Leštekova**

Knjižica, kaj ju držite v ruka, je nastala kakti rezultat Kajkafske radionice *Kajkavski naš svagdašnji* v okviru projekta Stub-kultura. Se skup sme održali 12 radionic od rujna 2020. de rujna 2021.

Najsrečneši sme bili gda sme se mogli zestati, eli radi korone to nije naviek bile moguče pak sme se zestajali prek Zooma, mogli bi reči da sme se zoomierali. I ovo zoom nije čist zabadaf tu jer sme si na kipcima na ekranu tu i tam zgledali već kak nekakšni tuljani nek kak ljudi. Al bolj nekak nek nikak... Nie sme se dali splašiti i odustati jer zname da naše liepe Zagorje pamti i gorše betege i kaštige nek ova denešnja "ugroza". I da vam praf velim, da nas je nešči svieču iskal, nej nas tak složil. Največ nas je bile tu z stubičkuga kraja, ali bormeč su došli i "strenjski" ze Zlatara, Kumrofca i prek tam od Varaždina. Pa kaj to nije liepe? I onda još i ove: bile je tu onieh kaj još škuolske klupi dereju, onieh kaj te vučiju ili su jih vučili, a bile je i onieh kaj su već penzionieri. Bormeč su se tu našli pravi poetuš i kaj već dug cajt pišeju, pe sme i priče su njim već po knjigam,

a bile je i onieh kaj sme ih zdey na radionice fputili v pisanje. I nemre se reči da se "prvi mački vu vodu hičeju". Pa kaj to nije liepe? Došli su nam kajkakafci i oni kaj nie su kajkafci, bile je i takveh kaj im je domaja fest daleke, a opet sme se si dobre razmeli. Pa kak onda neš imel rad našu kajkafsku rieč gda se ona dopada i onem kaj njim to nije materinski jezek? A zname mi dobre da su za naš kaj največ napravili baš oni ki niesu kajkafci. Zmislime se same našega Gustla i negvuga *Hrastovačkoga nokturna* ili lublene Pepice z *Kipa domovine leta 188**. A tek Milan Begović kaj progovara čez rieči Gige Baričeve: "...kajkavski je najljepši jezik na svijetu. Dijalekt nježnosti. Žargon intimnosti. Ni psovke u njemu ne zvuče grubo. Svaki je jezik afektiran u uzvišenim momentima. I njihov književni. Ali kajkavski nije sastavljen od zaokruženih izreka i gramatikalnih zakona, jednoslovčan je kao žagor ptica, kao krič šturaka, spontan, nestereotipan, bez banalnosti. Njim se mora šaptati, kad se osjeća, a čim je malo glasniji, već je pjesma... Svi su žargoni surovi, nezaobljeni, krcati izraza, što nose na sebi vonj sirotinje, akcent ulice, oporost prostakluka;

kajkavski nema tih izraza. On živi u seljačkoj kući i u plemićkoj kuriji. Njime govore piljarice, kočijaši, džepokradice jednakim riječima kao dame u svili, veliki župani, biskupi i banovi. Sve molitve i pjesme crkvene, ako nisu latinske, onda su kajkavske. I baš one, gdje čovjek hoće, da je Bogu bliži..." Kaj to nije liepe?

Se je to liepe, eli nije bile lahke delati z takvu kompaniju, same si poglečte recenziju v ove knjigice kaj ju je napisala članica radionice prof. Vlasta Horvatić-Gmaz. Al moram priznati da je bil i gušt, a morti bi se još nešči z radionice z menu složil. Gda sam jim poslala evaluaciju su se žalili kaj je radionica vre gotova. Ova knjižica je, kak bi se to zdej moderne rekla, ishod ove radionice. Morti bume ishodili da se radionica nastavi. Bile kak bile, ufam se i znam da buju moji radioničari nastavili kajkafski govoriti i pisati kajkavski naš svagdašnji, gli kak bumo si jeli kruh naš svagdanji.

ZAKAJ PIŠEM TAK KAK PIŠEM?

Nada Starčević

Rodila sem se v Zagrebu, ali vse vrieme predi škuole sem bila na Varaždindinbregu pri baki. Tu sem se naščila govoriti varaždinski kajkavski. Gda sem otišla vu Zagreb, vu škuoli su rekli da se ne sme govoriti “po seljački”, nek liepo, književno. Izbora nieje bilo. Vučiteljica je bila jako ponosna gda sem ja po govoru postala pravo “gradsko diete”.

Prešla su lieta. Život me vliedel na svoje pute. Furt sem dieala ono kaj sem morala. A gda sem ipak jemput zgotovila vse kaj se mora, vrnula sem se na Varaždindinbrieg i počela pisati na kajkavskom. Štiela sam se i malo više naščiti o pisanju pak sem si pribavila nekšne knjigice o tomu kak se piše. Autor je jako poznati majstor svojega posla. Napisal je nekaj dobrih stručnih knjigi pak je štel i druge naščiti kak liepo i dobro pisati.

Meni je jako žal kaj je već na drugi stranici pisal o Vuku Karadžiću (1787. – 1864.) i tvrdil da nas je on naščil da ČITAMO ONAK KAK PIŠE, A PIŠEMO ONAK KAK GOVORIMO. Tak su i mene vučili vu škuoli, ali to nieje točno. Ta rečenica napisana je već u prvj horvatskoj početnici koja je tiskana pedeset liet predi nek se je Karadžić rodil. To vse liepo piše vu knjigi NA IZVORI-MA HRVATSKE KAJKAVSKE KNJIŽEVNE RIJEČI (Zrinski, Čakovec, 1997.) kaj ju je napisal gospon ALOJZ JEMBRIH na 262. stranici: “Imaju se reči horvatske pisati tak kak se vu dobrom i nepohablenom izgovaranju čitaju”. To pravilo po prvi put je rečeno 1745. godine u horvatskomu pravopisu (*Manuductio ad croaticas diet tones debite scnbendas tam ex ipsa verae pronuntiations natura, quam litterarum valore de prompta – Uputa za pravilno pisanje hr-vatskoga govora kako prema naravi samoga izgovora, tako prema vrijednosti slova*) kaj je objavljen vu Zagrebu s latinskim opisima, a hrvatsko-kajkavskim primjerima. Tak sem zeznala da je moj vučeni gospon krivo započel pisati svoju knjigu pak sem ju više nie štielea čitati. Pišem onak kak mislim da je dobro.

Jemput je milostiva Lešek Danica, koja vodi radionicu, v goste pozvala milostivu Veru Grgac koja nam je čuda toga spripoviedala o svojim knjigami, pesmami, vračtvima i malim riečima kaj čuda veliju. Prečitala nam je svoju pesmu o 800 let Bistre. Ja sem ju poslušala bez rieči, a gda je bila goto-

va, štela sem se prekrížiti. Tak je bilo liepo, baš kak da je velečasni govoril z oltara. Pripovedala nam je i o knjigici MAJKINA VRAŠTVA, zeznali smo da nekoje male rieči čuda veliju (poslovice) i da su vsako leto bregi vse vekši. Postavil se je tu i problem ZAKAJ ZA KAJ i na kraju, gda je radionica bila gotova, meni se činilo da bi od milostive Vere ja i svi drugi, koji su tu bili, još kajkaj mogli nafčiti.

Onda je došla korona i počeli smo radionice delati prek ZOOM-a. Trebalo se je nafčiti delati ze ZOOM-om pak smo vu PowerPointu slagali prezentacije i prikazivali ih. Tekstovi na slajdovima bili su na kajkavskom, ali komentari, koji su išli uživo, bili su na standardu. Niesmo meli dosti časa kaj bi se "prešaltali" na kajkavski, mogli smo brže misliti nek govoriti. I opet smo se vučili o kajkavskom, a ne kajkavski. Ni bilo dosti časa.

Na jedni radionici smo se vučili o rečnikima. Rečnikof imamo dosti i jako, jako dobrih. Ali rečnik nas nemre nafčiti "duh kajkafskog" iliti konstrukciju rečenice (bol vučeni bi rekli sintaksa), a nemre mi ti pomoči vu onim situacijama gdi je kajkavski močniji od standarda. Ima stvari koje se na standardu nemreju reči i rieči koje se nemreju prevesti na standard.

Jemput smo se vučili gdo je, gda i zakaj osnoval KAJKAVIANU, gdo je pomogel, a gdo najviše delal i kaj se vse čez lieta napravilo. Podsetili su nas da je najveške kajkavsko kulturno događanje vu Horvatskoj lete Gospodnjega 1996. bila izložba KAJKAVIANA vu Muzeju za umjetnost i obrt vu Zagrebu. Vsi pravi kajkavci deli su glave skup i složili nekaj kaj se bu pamtilo zanavek. Iz toga je zišla i velika, veličanstvena kniga KAJKAVIANA CROATICA. Vučili smo se i o časopisu KAJ. Najstarejši, najbolši i najmerodavniji kajkavski časopis vu Horvaški. Komu taj časopis nekaj objavi, znači da je pravi kajkavec. Tu je i časopis HRVATSKO ZAGORJE koji već čuda liet izdaje KAJKAVIANA. I tu se more nafčiti kajkaj o kajkavskom.

Gda je korona prešla, ako je opče prešla, opet smo se zišli vu Golubovcu. Tu je glavna tema bila sastavljanje pesmi i pesnički natječaji. Dobili smo nekaj rieči po kojima smo trebali složiti pesmu. Vsi smo to napravili, ali nije bilo dosti časa kaj bi se pospominali o tim pesmami. Ali smo pogodili temu? Ali smo nekaj mogli lepše povedati? Koji idiom kajkavskog smo koristili? Vu kakšnu vrstu pesme spada ono kaj smo napisali? Kaj se je v naši duši događalo dok smo to pisali? Kaj smo čez pesmu šteli poručiti svietu? Ali tu pesmu treba zapamtiti ili pozabiti? Ili nekak predelati da bi bila lepša i imiela više smisla?

Meni se čini da vsi, koji smo došli na tu radionicu, pišemo nekaj na kajkavskom. Nekoji su se došli nekaj nafčiti, nekoji da nas, koji meje znamo, nekaj nafčiju, a nekoji da nam povedaju kaj oni delaju. Pesnički natječaji i recitali vsima su bili jednak interesantni. Vsi nekaj pišemo i vsi bi šteli da nešče to prečita. I ti na recitale i natječaje takaj zahteva nekaj znanja. Na recitale idu pozvani, pak je već to priznanje unapred, dobiva se zahvalnica koju nekam spravimo i potlam se moremo pohvaliti pred familijom i prijatelimi.

Na natječaje šaljemo svoje pesme, čekamo da ih ocjenjivački suod sprečita i zbere najbolše. Onda smo sretni ili razočarani, uglavnom zadovoljni gda se najdemo v zborniku. Dobimo knigicu vu koji je tiskana naša pesma pak se opet moremo pohvaliti pred prijatelimi i familijom. Pred kolegami pesnikimi falimo se ako smo dobili kakšnu nagradu: prvo, drugo ili treće mesto. Tak se osečamo više ili manje "uspešni". Kaj više zbornikof, nagradi i priznanja, dela nas vekšima. Vu ocenivačkom sudu su "književniki od zanata", oni kaj imaju diplomu.

Priznaju nas gda se sami uvjeriju u kvalitetu našega pisanja. Oni pišeju prologe, komentare, uvode, rieči urednika ili nekaj sličnoga, ali na standardu. Zakaj to? Oni zborniki vu kojima je tiskana samo kajkavska poezija takaj imaju predgovore na standardu. Još bi rada znala zakaj KAJKAVSKI, a ne KAJKAFSKI?

I tak sem opet došla do pitanja ZAKAJ PIŠEM TAK KAK PIŠEM? Pišem zato kaj me nekaj znutra tira da to dielam. To mi je lepše nek nekak drugač vrie me kratiti. A kak pišem? Najbolše kaj znam. Morti sem se vu ovi radionici još nekaj nafčila pak bu ono kaj pišem bol jasno onima koji buju šteli prečitati.

Ovoga leta sem na HRVATSKI SABOR KULTURE poslala tri pesme. Gospoda z ocenjivačkoga suoda su mislili da su dosti dobre i deli su ih med one koje su trebale dobiti nagradu. Gda je to objavljeno, nešče je poslal anonimnu prijavu da sem pesme već predi objavila na Facebooku. Zato sem diskvalificirana. Zdaj ih pošiljam vami pak vi rečite kaj mislite o njimi.

TRÉŠNJE I ČRIEŠJE

Nada Starčević

Če bumo živi gda dojde prtuletje,
Če buju stale ove grde tréšnje,
Otišla bum k nekajemu suosedu
I krala bum jengove čriešje.

Tak se bum vrnula v ona vremena
Gda vekšu strahotu niesem znala
Nek da me nešče na drievu vlovi
Dok sem suosedu čriešje krala.

Potres je zmiešal tréšnju i čriešju.
Strahote i rieči tu su se splele.
Ne znam više kam ide ovaj sviet.

Morti bi suđenice napraviti štele
Da tréšnje ne buju jakosti imele
Gda na prtuletje buju čriešje zrele.

MANJE POZNATE RIJEČI:

Pod izrazom "tréšnja" spominje se veliki potres u Dubrovniku 1667. godine.

če – ako, **čriešja** – trešnja, **vekša** – veća, **nešče** – netko, **suđenica** – vila koje nam određuju sudbinu, **jakost** – snaga

PESMA NAD PESMAMA

Nada Starčević

Gda bi VELIKI PESNIK,
Shakespeare, Matoš ili SAE,
došiel na Varaždlnbreg,
Došla bi i Gorica i vse druge vile.
Došli bi anđeli z Varaždlna
I duhi starih ki iščeju miera,
I trudni ratniki iz vsih ratišta,
I vsi drugi pesnki, živi i mrtvi.

Vsi bi se stopili u PESMU NAD
PESMAMA
I Varaždlnbreg bi postal poezija.

Opet bi zrasle kostajnovе šume.
One bi branile prilaz Varaždlnbregu.
Vsi novi pesniki
morali bi se zijti pod lipom
Pri cierkvi svete Magdalene
vu onomu dielu Kneginca
koji nije Varaždlnbreg.
Onda bi se skupa
Rivali čez vrieme,
Slagali verze na vsim jezikima svieta.
I ja bi bila ž njimi.
Nišče ne bi znal
Da mi je VELIKI PESNIK
nadahnuče dal
i pomogel napisati
PESMU NAD PESMAMA
O VARAŽDINBREGU.

MANJE POZNATE RIJEČI:

Naselje Varaždlnbreg dio je općine Gornji Knežinec i smješteno je šest kilometara južno od Varaždlna. Zauzima površinu od 11 km² i broji oko 1500 stanovnika. Vila Gorica živi u Topličkoj gori. Pazi da putnici u gori ne naiđu na stazu koja vodi u raj.

iskati – tražiti, **trudni** – umorni, **zijti se** – sastati se, **verza** – stih, **nišče** – nitko

KAK NAJTI PRTULETJE?

Nada Starčević

Kak najti prtuletje
V gradu, na četrtomu katu?

Tri, četiri tieglina
Z nekšnim zelenim listjem
Furt su jednak kilavi.
Cijeloga leta niemaju dosti svetla
Niti zraka.

Zdaj, gda dojde prtuletje,
Vjutro bu se sonce
Malo naluknulo,
Morti dvie, tri vure,
A onda bu se opet skrilo
Za visoke hiže i još višeše krove.

Kak najti prtuletje?
Tu niema zraka.
Tu niema svetla.
Tu niema života.
Niema vočki kaj bi cvele.
Niema trave kaj bi zelena bila.
Niema vrta kaj bi nekaj posadil.
Niema steze da te nekam pelja.
Niema hoste da si mier poiščeš.
Niema dvorišča vu kojemu
Vse vri od života.

Vu gradu je vse sivo.
Megla je i gda niema megle.
Niema miera.
Čujeju se auti i motori
I kočnice.
Ne bu stal samo auto,
Nek i život.

MANJE POZNATE RIJEČI:

najti – pronaći, **prtuletje** – proljeće, **tieglin** – posuda za cvijeće, **nekšni** – nekakav,
furt – uvijek, **zdaj** – sada, **morti** – možda, **hiža** – kuća, zgrada, **hosta** – šuma

MALA POEMA O ŠTEFI KORENIČKI

Nada Starčević

Imiela je samo dvanaest liet
Gda je pučku škuolu zbavila.
Mam su ju vu službu poslali
Kaj nej doma zabadaf jliela.

Z cugo su ju poslali vu grad
Kaj bi ju nuovi gazde poznali.
Vu rokami je držala novine.
Tak su ju v novu hižu otpeljali.

Dvie je gospodske hiže zmenila,
Kajkaj se je tam nafčila delati.
Kuhati, pieglati, sobe pospraviti
I za čist malu dečicu se brigati.

Gospodu je rat stiral iz grada.
Vsi su došli na Varaždinbreg.
Tu si je našla svojega Đuru
I tak je spoznala života teg.

Vu vincilirsku hižu je došla.
Tak je sudbinu zapečatila.
Čuda je toga delati morala.
Teškoga života se hapila.

Modernoga vrteca zasadila,
Kravu i pajceke je hranila,
Puno dvorišče mladine imiela
I k gospodi v deru hodila.

Potlam je nuovu hižu zgradila.
Čerkicu i sineka je rodila.
Vu fabriku je delat hodila.
Za staru se svekrvu brigala.

Svoju decu je zaškuolala,
Pucku je v zamuš otpravila.
Dečec je kuharski zanat zučil,
Ali ga je na gruntu ostavila.

Svojega je Đuru pokopala
I spomenik mu je napravila.
Dok je mogla, grob je redila.
Potlam je v dvorišču ostala.

Svojega vrteca naviek diela,
Luk se v redu saditi mora.
Glave šalate kak pucke liepe,
Mrkva i grah tu su gda je hora.

Sako jutro mora zalejati,
Ni jeden draček ne sme ostati.
Cvietje se muora liepo držati.
Kaj bi suosedi mogli povedati?

Ščera je spukala i ščistila luk,
A onda je velike brige imiela:
Bil je bolši dok sem mlada bila.
Slajši. Kak jabuku sem ga jela.

Denes bum z tim lukom gotova
I ne znam kaj bum zutra dielala.
A negda sem cijeli Božji dien
Tak čuda sakoga posla imiela.

MANJE POZNATE RIJEČI:

za badaf jesti – besplatno se hraniti, **cug** – vlak, **teg** – težina, **vincilirska hiža** – kuća u kojoj živi vincilir i njegova obitelj, vincilir je osoba koje se brine za gospodski vinograd, **čuda** – mnogo, **mladina** – živad, perad, **hoditi v deru** – raditi na nečijem polju za dnevnicu, **vrtec** – vrt, **naviek** – uvijek, **draček** – najsitniji korov, **spukati** – izvući iz zemlje

SVIEČA

Nada Starčević

Moj prijatelj odhaja.
Štiela bi se plakati, a nemrem.
Ja sem se navieke plakala na
jenguvumu ramenu.
I ne znam kak bum se plakala gda
jenga više ne bu.
Rekel mi je nek ga dojdem glet.
Skup bumo se plakali
če bumo imeli suoz,
a če nie,
buomo se prejeli za ruoke
i buomo stiha čekali
da vrieme projde
kak bi ono malo časa
kaj mu je ostalo
malo ležeše
i malo lepše bilo.

Povedal mi je jemput
da duše,
dok hmerneju,
trebaju svieču
kaj bi našle puota v raj.
Ja bum svieču vužgala
v mojemu dvorišču.
Tak bu jengof puot do raja
išel čez moje dvorišče.
Tu bu si počinul.
Nekaj časof buomo skupa.
Dvie zgublene duše
buju skup čekale
da se otpreju puoti.
Ništ zato če bumo čekali dogu.
Raj je tam gdi smo skupa.

MANJE POZNATE RIJEČI:

svieča – svijeća, **odhajati** – odlaziti, **šteti** – htjeti, **navieke** – uvijek, **vužgati** – zapaliti, **jengof** – njegov, **jenga** – njega, **če** – ako, **prejeti** – primiti, **stiha** – tiho, **ležeše** – lakše, laganije

Ova pjesma dio je zbirke POVIESTICE u kojoj pišem o životu i ljudima koji su nekada živjeli u Varaždinbregu (Gornji Kneginec).

MOJ KAJKAFSKI

Nada Starčević

Kajkafski sem se naččila
Dok sem još mala bila.
Jednak kak baka i dedek
I ja sem govorila.

Gda sem malo zrasla,
Vu školu je trebalo iti.
Drugi jezek govoriti
Onda se trebalo naččiti.

Kajkafski sem jezek
Vu sećanje pospravila,
Ali sem navek vu duši
Ja kajkafka bila.

Drugi je jezek štokavski bil,
Jezek za široke mase,
A ja sem kajkafski skrivala
I čuvala samo za se.

Čutila sem se bogato
Kaj sem moj kajkafski imiela.
Kak niti zlatne cekine
Pokazati niesem ga smiela.

Nešče bi mi ga mogel zeti,
Pitati odkud mi i zakaj.
Mi poviedamo po "standardu".
Tak moreš i ti. Takaj.

Ali, ja sem kajkafka ostala.
Tuo tajnu dobro sem skrila
I nekak sem si f srčeku
Naviek posebna bila.

I naviek sem znala
Da je to vrednejše od zlata.
Denes sem z mojim kajkafskim
Jako, jako bogata.

MANJE POZNATE RIJEČI:

naččiti – naučiti, **jednak** – jednako, **zrasti** – izrasti, **škola** – škola, **jezek** – jezik, **sećanje** – sjećanje, **pospraviti** – pospremiti, **nešče** – netko, **zeti** – uzeti, **naviek** – uvijek, **vrednejše** – vrednije

BIELA RUBAČA

Dragica Reinholz

Rasklimana singerica
Cielu noč štiepa.
Biela rubača do jutra
Gotova biti mora.
Zakesniti nesme.
Vre življenju je došel kraj.
Singerica ruži
Nad platnem se touži.
Se liepe i vesele
Prešle bu v blate debele.

Šnajderici souze
Na biele platne curiju
I na njemu se berže sušiju.
Razmočile se buju nazaj
Da se v mokru zemljicu vrneju.

Trudne rouke su žmefke postale.
Oči se same zapiraju.
Gluhu noč sove prizivaju.
V hižice drvene si več spiju.

Nakučiti se moram
Če rubaču oču zašiti.
Kratki senj z mašinu
Kak vanjkuš me vleče
Souze da zbríše i oči počine.

Pozabljen nebuš,
Tatek moj dragi.
V biele rubače
Z moji souzami buš spal.
I nebuš sam.
V nju sam ljubaf svoju skrila.
V dougim nočima ti buš ju našel,
Dušu v nju buš zbral
I zanaviek v miru spal.

MANJE POZNATE RIJEČI:

štiepati – šivati, **rubača** – košulja, **ružiti** – lupati, **prejti** – otići, **cureti** – padati, **razmočiti** – rastopiti, **vrnuti** – vratiti, **trudne** – umorno, **žmefke** – teško, **zapiraju** – zatvaraju, **nakučiti** – nasloniti, **vanjkuš** – jastuk, **vleči** – vući, **počnuti** – odmoriti, **pozabljen** – zaboravljen, **zbrati** – sakupiti

ZAGORJE MOJE NE LEŽI

Dragica Reinholz

Zagorje moje ne leži.
Cajta nema počivati.
Vuljetje prihaja
V brege i ravnice.
Veseli svati popievke sadiju.

Huškaju šume,
Soncu nazdravljaju,
Sovice male v gnijezdu
Zibljeju.

Potoki kak souze bistri
Berže bežiju,
Ribice male pod škarpu
Skrivaju,
Veljike ribe z otprieti
Zoubi
V krougu se vrtiju.
Same sebe mortu
Pogoutneju.

Kljieti su oči otpre,
Trsju namignule.
Ljudeki buju taki z mojtikami
Došli,
Drač v korenju zasekli,
Plemenjku v zemljicu
Zasadili.

Zagorje moje ne leži.
Cajta nema driemati.
Med bregi zeleni one se
Budi.

MANJE POZNATE RIJEČI:

cajt – vrijeme, **vuljetje** – proljeće, **prihajati** – dolaziti, **svat** – sudionik svadbe, najčešće muškarac zadužen za podizanje raspoloženja, **huškati** – klicati u znak oduševljenja i radosti, **zibati** – ljuljati, **pogoutnuti** – progutati, **otprieti** – otvoriti, **plemenjka** – vrsta plemenite loze

PEKMEZ ZA LJUBAF

Dragica Reinholz

Da sam prvi pout
Svoje vnučke na rouki držala,
Si štriki vu meni su popustili,
Odvezali su se zažnierani vouzli,
Rouke i noge kak fedri su postali,
Rouke ljefke mašeju i gladiju
Glavice male.
Noge bežiju i skačeju,
Loviju veseluga dečeca
I dekljice male.
Na krile ih k sebe stiščeju.

Serce se rastaplja,
A oni ga kak pekmez ljefke
Na svoje glavice mažeju
Da se popičiju
I na trdu zemljicu opadneju.
Nič ih ne bolji.
Moje serce kak
Od travih vračtve
Same za njih zrasle,
Čuva ih,
Vračiči od sih boli:
One, tere se vidiju,
I one pod vanjkušem skrite.

MANJE POZNATE RIJEČI:

štrik – konopac, **vouzel** – čvor, **feder** – opruga, **ljefke** – lagano, **gladiti** – milovati, **bežati** – trčati, **popičiti se** – spotaknuti se, **vračtve** – lijek, **vračiti** – liječiti, **teri** – koji, **vanjkuš** – jastuk

KORAKE SERCA MUORAM POZABITI

Dragica Reinholz

Na odprtem
oknu
Nemam fierung
Platneni,
Nemam tiegljin
Zemljani.
Na odprtrem
Oknu
Moja glava
Sama.

Se sam meknula,
Steze poravnala,
Dvorišče pomela,
Korake serca čakam.
Prerane su prešli...
Ogenj nije zgrel
Merzle tabane.
Obračam oknu
Pukljava pleča
I sprobavam
Žmati
Z dračem zarasle steze.
Ne vidim
Blate vu dvorišču
Bu sonce posušile.
Same moram
Korake serca
Čez zimu
Nekak
Pozabiti.

MANJE POZNATE RIJEČI:

pozabiti – zaboraviti, **odprt** – otvoren, **okne** – prozor, **tiegljin** – posuda za cvijeće,
ogenj – vatra, **zgreti** – ugrijati, **merzel** – hladan, **obračati** – okretati,
pukljaf – zgrbljen, grbav, **žmati** – žmiriti, **drač** – korov, **čez** – kroz, **fierung** – zastor, zavjesa

KRAVICA

Dragica Reinholz

Kilu solji niesme još
z snehu pojeli,
a več se svaditi počela.
Si mi vraga f hižu dopeljal.
Kriči i nič delati neče.
Kravicu je zamuž dopeljala,
dva tjedna je žalosne mukala
nič nieje štela jesti,
a vodu niti prismrdeti.
Bu fcrkla,
prejdi po hamper
šteruga je pila,
duhu bu svoju našnjofala.
Nikam nejdem,
če fcrkne, nebum morala
dojiti, smrdeti saki dan
i nofte na žafteru trgati.
Sinek dragi, koj si mi
to f hižu dopeljal?
Kravica je liepa, a sneha –
vragu s torbe zginula.
Štefek naklu luče
kravicu kak štalje muče,
ne vidi nit ne čuje.

Na zabavi je njemu
njegova dekla najljepše dišala,
po versači,
nič na kravski.
Mamek draga, bi ti mogla
kravicu podojiti?
Ja bum ju na potek odpeljal,
vode se bu napila,
tiečas se bu moja draga
liepe našminkala i nadišala,
a ja bum gizdav
kak f selu najljepšu babu imam.
Štefek mamu za rouku prime
i tihe joj šepne:
Buš babica taki.
Joj, joj, Štefek dragi,
koj si to povedal?
Idem mam f štalu.
Bum ja kravicu podojila.
Sam ti ja još jahka
i vnučeka bum zibati mogla.

MANJE POZNATE RIJEČI:

zamuž – u kuću muža, **fcrknuti** – uginuti, **hamper** – kanta, **šteri** – koji,
našnjofati – namirisati, **žaftera** – posuda za mlijeko, **lukati** – gledati, **dišati** – mirisati,
tiečas – za to vrijeme, **taki** – uskoro

Ležala je v čošku
beskrajnega neba.
Suze su je se več i zesušile
med spomenkom
potihe i menje važne.
Dišala je na friške,
ali nije bila preveč nova.
Mučala je,
dihala je skrivečki,
tihe vu tem čošku neba
od onda
gda je ta senja
same najemput
bila pozabljena.

MANJE POZNATE RIJEČI:

pozabljen – zaboravljen, **čošak** – kutak, **zesušiti se** – sasušiti se, osušiti se,
spomenek – razgovor, **potihe** – tiho, **dišati** – mirisati, **mučati** – šutjeti, **skrivečki** – potajno,
kriomice, **tem** – tom, **senja** – san, **najemput** – odjednom

HOD BEZ KORAKOF

Magdalena Blagec

Kmica počiva na hižami
dek mesec zvezde čuva.
Mučanje...
Tišina...
Vse je ftihle.
Zdej se još same čujti moreju
misli.
Zdej se još same spominjaju
misli.
Blagost...
Spuščaju se angeli.
Čuje se
hod bez korakof.

MANJE POZNATE RIJEČI:

kmica – mrak, **hiža** – kuća, **mesec** – mjesec, **zvezda** – zvijezda, **vse** – sve,
ftihnuti – utihnuti, **zdej** – sad, **spominjati se** – razgovarati se, **angel** – anđel

Gda su se miešali
Denes i zutra,
Med blaženu kmicu teve noči.
I gda su več vse zvezde
Mesec hofirale,
A mefka je megla
Polefke pokrila trsje,
On je vjerne išel.
Njegvi su žmehki koraki
Prekidali mu teve kmice.
Al' pak on je senek znal da
Njega vjerne čakaju
dedekove gorice.
I gda je de njih
onak truden i došel,
Od staroga drvenuga lagva
Teru kaplicu je sprosilil
Pak si je z blaženu kupicu
Spod vedruga neba sel
Tam de ga je skrila kmica,
Tam de ga je dedek njegov čuval.

I onda si je,
čist postiham,
nekteru žalosnu pesmu zapopeval.
Popeval si ju je on,
Mirne i čist stiham.
Od duše, z dušu,
Mirne i stiham.
Popevali su
Polefku,
Skup,
Njegov dragi dedek i
srečen on.

MANJE POZNATE RIJEČI:

dedekov – djedov, **gorice** – klijet s vinogradom, **gda** – kada, **miešati** – miješati,
denes – danas, **zutra** – sutra, **kmica** – mrak, noć, **teve** – te, **vse** – sve, **zvezda** – zvijezda,
mesec – mjesec, **hofirati** – zavoditi, **mefka** – mekana, **megla** – magla, **polefku** – polako,
trsje – vinograd, **senek** – svejedno, **vjerne** – vjerno, **žmehki** – težak, **njegov** – njegov,
truden – umoran, **lagef** – bačva za vino, **teri** – neki, koji, **kaplica** – kapljica,
sprostiti – izmoliti, **spod** – ispod, **stiham** – tiho, **pesma** – pjesma, **zapopevati** – zapjevati,
polefku – polako

SPOMENEK VU DUŠI

Magdalena Blagec

Još na friške diši.
Z čerlenimi očmi on
v daljinu mučeči gleda.

Grubi prsti se pleteju
med žmefku zbilju
dek senje putujeju, vgibaju
de več dug čas, nikoga ni.

MANJE POZNATE RIJEČI:

spomenek – razgovor, **vu** – u, **friške** – svježe, **dišati** – mirisati, **črleni** – crven,
mučeči – šuteći, **gledeti** – gledati, **med** – među, **žmefka** – teška, **dek** – dok, **senja** – san,
vgibati – umirati, ugibati, **ni** – nema

NEBE RESPETE MED PRSTMI

Magdalena Blagec

Veter vu pesme,
dah vu duše,
muk vu spomenku.
Ti i ja
i nebe respete
med prstmi.

MANJE POZNATE RIJEČI:

nebe – nebo, **respete** – razapeto, **med** – među, **veter** – vjetar, **vu** – u, **pesma** – pjesma, **spomenek** – razgovor

ZGUBLJENI ANGELEKI

Magdalena Blagec

Noč je bila sa kmična
i ja sem zbilj polefku išla...
Megle su dišale kak vanjkuši
friške z dežđam oprani.
Mačkove oči kak
žerafka v ognju.
Veter ščiplje lice
z mrzlami prsti.
Kmica je i
ja prek polefku idem.
Kmica je i
na lietnam nebu.
Stiham si popevaju
zgubljeni angeleki.

MANJE POZNATE RIJEČI:

zgubljeni – izgubljeni, **angel** – anđel, **v** – u, **zbilj** – zbilja, ozbiljno, **polefku** – polako, **dišati** – mirisati, **vanjkuš** – jastuk, **friške** – svježe, **kak** – kao, **megla** – magla, **žerafka** – iskra, **ogenj** – vatra, **ščipati** – štipati, **mrzli** – hladan, **prek** – skroz, **stiham** – tiho, **popevati** – pjevati, **dežđ** – kiša, **kmica** – mrak, noć

Pune je toga vu njega stale.
Se koje je bile i
koj je biti moči.
Spreplele su se tu
mlačne senje,
tople ruke,
mefke oči.
Življenje liepe ili pak
zle življenje
kak bi si i doj
k srcu sam zeti štel.
Tu se kušujeju
Smieh i jal,
gizda i bokčija.
Zbilj, pune je toga
vu njega stale.
Ali čemu?
Čemu? Da zdej vu ognju,
vu gizdavem, srditem ognju,
rieči njegove vmiraju.

MANJE POZNATE RIJEČI:

list – pismo, **vu** – u, **se** – sve, **moči** – moći, **spreplesti** – ispreplesti, **mlačen** – mlak, **senja** – san, **mefke** – mekano, **življenje** – življenje, **liepe** – lijepo, **doj** – tko, **zeti** – uzeti, **šteti** – htjeti, **kušuvati** – ljubiti, **smieh** – smijeh, **jal** – zavist, **bokčija** – siromaštvo, **zbilj** – zbilja, **zdej** – sada, **ogenj** – vatra, **srdit** – ljut, **reč** – riječ, **vmirati** – umirati

BOKČEVA BRIGA

Magdalena Blagec

Koj bu,
naj bu.
Za ščera,
za denes,
za zutra,
nekak več
bu.
Same nas naj
je tu
pak vse
dobre bu.

MANJE POZNATE RIJEČI:

bogec – siromah, **koj** – što, **bu** – bude, bit će, **ščera** – jučer, **denes** – danas, **zutra** – sutra,
vse – sve

GRUNTANJE

Ivanica Beg

Gde sem bil,
kak da niesem bil.
Gda sem hodil,
kak da niesem hodil.
Gda sem rekel,
kak da niesem rekel.
Čez jene vuhe nutre,
čez druge van.
Sa su moja deca imela svoj san.
Same su čez okne gledeli,
z prvem cugem pobegli,
vu bieli svet prešli.
Zdaj ja čez okne gledim.
Čakam da se z vnučeki vrneju
da veselje v hižu doneseju.

MANJE POZNATE RIJEČI:

gruntanje – razmišljanje, **gda** – kada, **hoditi** – hodati, **vuhe** – uho, **čez** – kroz, **cug** – vlak, **zdaj** – sada, **okne** – prozor, **čakati** – čekati, **vnuček** – unučić, **hiža** – kuća

KAK SE NEGДАР CANJKE RIBALE?

Suzana Deak

Pisane tak kak sem negdar v Gornje Podgore od bake Mimice Deakove čula i morti nekaj i popamtila.

Mi babe i kebe smo negdar pri potoku vanjkušnice, rubce, gače, rubače i svakojake canjke prale. Voda je mrzla bila, a negdar smo morale i kijklju zdiči i z nogami v potok prejti. Korita niesmo rabile več, nek sme rifljač imele. V rifljaču fest se morale vupirati, ruke su znale črlene i natečene biti. Pak sme se znale smejati i jena druge govoriti kak su zagrebačke gospodje nam: "Puce, ribete tak da bu veš bieli i sopun cieli!" Če nije bile sopuna, i pepel je bil dober.

Bile je krej tega sega i pune smieha, šale, a tera je znala popievati, gaj krej potoka je zvonil popievkom tak da su se i bregi rajše zelenili. A če su nekteri dečki blizu bili, mam su dotekli, pucam se šmajhlali i šale zbijali. Kdar je bil posel gotov, flaka se dela nazaj v škaф i škaф na glavu. Jena druge sme pomagale škaф na glavu deti, najprije podsvitek pa škaф iliti vedre. Žmehke je bile nositi, mokre još žmekše. I tak je saka dima klipsala. Flaka se prestrla sušiti, kaj po travi, kaj po štriku. Lenene i konopljane rušice su se po trave z vodu škropile da ih sunčeke prav zbieli. Same gače ne, gače i pumperice su se skrivale, sušile se v hiži pri šparetu. Denes se gač nišče ne srami, prestreju se van, naj saki gleda.

Doma sme spile male vode, vina, sirutke, čega je več pri hiži bile, hitile male kruha v zube i več je trebale v štalu iti poluknuti, slamu male porašiti, kokošam i racam male kuruze hititi, vode dolejati. I taki je več vrijeme vodienke došle i mamek su znali reči: "Zdej pak zbiljam nikam ne morem". Par minut su sedeli i noge masierali. Ščim su tak male odehnuli, več su tekli male po vrtu pohasniti. Poklem blage nahraniti, kravice podojiti, žatrkum oprati, mlieke precediti i pospraviti. I kaj – zdej se več sa družina pribrala v hižu, trebale je večeru prirediti, decu oprati, postelju respriemiti, perušinjne narašiti i, kak su tatek znali reči, v krpe jih deti spat. I borme, nisu bile krpe, nek blazine, prave duhne, od guskinoga perja čiehane. Za te vrieme su babcica male hižu počistili. Če se je na mlieku vrhnje pribrale, trebale se mam v maslenku deti i puter rediti. Če je i to bile zgotovljene, petrolejka je več

goriela, a babica i sneha su sele, saka zela drveni vrganj pak štumfe krpale i spominjale se. Nekda su stari kum navrnuli na kupček vina pak se je se o živem i mrtvem pripoviedale. Gda su se babica zdigli i prešli krunicu zmoliti i spati, sneha je još komoru pomela i zdej je i nje došle vrieme za počinek. Decu je obišla, pokrila, male i sebe oprala, petrolejku zgasila i v postelju legla. I tak je i njeni den bil svršeni. Amen.

SUZANA DIJAKOVA, LETA GOSPODNJEGA 2021.

MANJE POZNATE RIJEČI:

canjki – stara dotrajala odjeća, **vanjkušnica** – jastučnica, **kiklja** – suknja, **rifljača** – limena ploča s pravilno raspoređenim utorima (poput ribeža) usađena u drveni okvir, **šmajhlati se** – udvarati se, **flaka** – rublje, posteljina, **podsvitek** – čvrsto svinuta tkanina u obliku vjenčića koja se stavljala na glavu ispod tereta, **žmehke** – teško, **rušica** – plahta, **pumperice** – muške gaće, **vodienka** – popodnevni odmor, **perušinje** – komušine kukuruza, **blazina** – nadmadrac od čehanoga perja na koji se je stavljala plahta, **štumf** – čarapa, sokna

Imel je mouš lienu ženu. Štiela si je popiti i nije baš štielea tak rada delati. A tak vu tu dobu, v letu, su imeli veliki komad šenice zrele za žeti. Prije se žele z srpem. I ona veli njemu da bi ona išla šenice žet.

Ajd, ide ona na njivu de je bila šenica, a imeli su tam rušku jenu veliku de je bile hlada. I veli ona da ide žet! Natočil joj je pet litri vina, nesla si je mesa, kruha. I ona do ruške došla, najela se, napila, legla, spala. I ide h večer dima. Bila na poslu i ide dima. Pita ju mouš e je koj požela. "Blizu ruške!" veli. Ide zutra opet, opet tak. Zeme demižonku z pijaču, mesa, do ruške došla, v hlad je legla, ijela je, spala do večeri, na večer ide dima. Pita mouš do kut je požela. Do ruške! Do ruške je došla sad. Ide trejti dan opet. Zeme si piti, jesti i opet je nastavila spati pod rušku. Došla dima h večer i mouš ju pita do kut je sad došla. Veli: "Do ruške!" "Pa kak furt pri ruške?" Kad je četrti dan išla žet, onda ide mouš za nju glet poklam, male več popoldan. Ide on glet. Šenice niš ni požete, ona kak mrcina spi, pila je, jela. Sad si on misli koj bi napravil. Onda je išel dima, donesel je meda i perja kokošinskoga. Su prije žene čuvala perje za čehoper. I polejal ju sega z medem i posipal z perjem. I prešel dima, ostavil ju spati tak. Ona se zbudi k večeru, male ju je to puščale koj si je spila. Kakva to je? Čemu spodobna? Kosmata! Sad se ona ne vupa dima. Ide ona nekam čez šumu, nekam ide. I zašla ona na nekakvu svrž gore da bu gore jene vrieme dok se bu zmislila koj bi, kam bi išla. I došla je nuoč.

A prije su bili rabari ki su hodili krast. Onda su pod te drieve se došli dogovarjat kam peju, kout peju. Oni su nakle sedeli, spominali se, počela ona pišati z drieva. Onda veli on jen drugomu: "Joj, kak topla kišica po nas pada." Onda je počela i druge delati, a oni: "Topli žganaci po nas padaju." I spominaju se oni kam bi išli po tele, de buju fkrali tele ili prase kak su več išli i de buju pekli.

A ona zide zgora k njem. Glediju oni: "Koj to je?" Ona veli: "Ja sam stvor." "Kakof je to stvor?" Takvo živinče ne poznaju. Veli ona da ide i ona z njimi. Onda veliju oni, ko buju, da nečeju ju z suobu. Ali ona z silu ide, nema kam, de biti. I ideju oni krej jenoga groblja i onda su se setili. Veliju nje oni da naj

tu ona na groblju zakuri ogenj i naj križe puče i na jogenj meče, naj napravi veliki žar. A oni ideju nekam, buju donesli tele ili prase – koj buju mogli, buju pekli. Ona naj sam puče križe i kuri jogenj. Ona takva, kakva je bila – takva je delala. Jogenj je napravila, puče križe i meče jogen. A oni su z tiem prešli, mislili su da ju se buju riešili.

Več bu taki dan. Ide zvonar pozdravljenje zvonit. Prije se od doma išle štrik vleči. Ide pozdravljenje v cirkvu zvonit. Vidi on: na groblju nekakaf stvor – nije čovek, nije živinče – puče križe i kuri jogen, već je i jogenj veliki. Ide on, prije neg bu zvonil, župniku poviedat na farof koj se to dogodile. A župnik je bil šepaf, ni mogel hoditi. Onda on veli da naj dobi ljudi koj buju njega nesli, bu videl ko to je. I zvonar je išel. Dobil je četiri ljudi i njega neseju na plahti onak. A ona, kat je vidla da neseju, ona mislila da neseju tele i ona veli: “A de ste pri vragu, im bu več dan. Dajte se žurete, puol bumo pekli, puol kuhali da bu prije gotove. Im je več dan, im je videti kak douge kurim.”

A oni hitili župnika i beži! A župnik, kak je bil šepaf, nije ga trebale nesti. I on je biežal dima. Se se je razbegle. Ona je ostala opet sama do dana, vidla da nigde niš i išla dima. Onda ne znam kak je... Nis bila tam, kad je moužu došla, koj je napravil ž nje. El ju je onda osmudil, koj je napravil ž nje?

PRIPOVJEDAČICA: BAKA **BARBARA LISAK**, STARA 88 GODINA,
IZ SELA GUSAKOVEC POKRAJ GORNJE STUBICE

MANJE POZNATE RIJEČI:

mouš – muž, **liena** – lijena, **šenica** – pšenica, **ruška** – kruška, **demizonka** – šibljem opletena staklena boca, **poklam** – malo kasnije, **kak mrcina** – kao mrtva, **čehoper** – čehatva, čišćenje perja, **puščati** – popuštati, **kosmata** – dlakava (iako je ovdje pernata), **vupati se** – usuditi se, **svrž** – grana, **rabar** – lopov, **kout** – kojim putem, **žganaci** – žganci, palenta, **fkrasti** – ukrasti, **štrik** – uže, **farof** – župni dvor, **šepaf** – šepav, **osmuditi** – spaliti dlake

ZAGRABITI U ZDENAC KAJKAVSKE IZVOR-VODE

Vlasta Horvatić-Gmaz

“Jedina je prava domovina jezik.”
Wilhelm von Humboldt

Zdavna sme vre svlekli svoju kajkavsku rubaču i oblekli čist novu horvatsku zvanu. Negdo je te svoje stare i jošče “nepohabane oblecile” (tak bi rekla moja baka Gajskova), hitil čez oblok vun kak je to čemerne rekel Kamilo Emerički i trdo zameril našim ilircem teri su navdušeni južnoslavjanstvom pozabili gdo su bili, gdo jesu, a gdo buju jošče nisu mogli, a niti hteli znati. I tak se zgodile da ni Fran Krstova veličajna vitija *Gar-tlic za čas kratiti*, gde su se stali i kaj i ča, neje postala del nove horvatske jezičnice ar su vu novom horvatskom vrteku znikle vesma nove, trde rieči. Medtem toga, materinska reč nije se mogla zavsem zatreti. Negdo je ipak svoju kajkavsku rubaču pospravil v ladicu iliti škrinju i zvadil ju vsaku nedelu gda je išel k maši i molil se dragemu Bogeku teri je najbolj razmel kaj mu je štel reči. I tak su išla leta, dijaki su vučili po Vuku i Maretiču i nehotič pozabili kak su govorili mamek i tatek, dedek i babica, kak su pisali Habdelič, Mulih, kontesa Patačička, Mikloušič i pune njih teri se za dug čas gluboko pospravljani v knjigarnicah kak nejljibših pelnicah. Najemput, kak da je vudril grom, v Parizu je v devetstotom letu Gusta Matoš napisal *Hrastovački nokturno* pak su se za njim genuli i drugi: najprvič jen drugi Fran (Galovič), potlam Domjanič, Krleža... i dali su znati da kajkavski još neje vumrl, da mu je duša živa, same trde spi i tek gdagda kak rajski ftič znikne z pepela i zapopeva.

Naši denešnji kajkavski poetuši i spisateli takaj su zagrabili v isti zdenec, same ta zdenčna voda već neje ista. Napriliku, naše tri Božice (Pažur, Jelušič, Brkan) pišeju saka po svojemu, del slov je jednaki, anpak pune tega nije iste i dobrohotnem čitatelu nužen je slovarnik. I kak veliki Njemec Goethe veli da, ak hočeš spoznati poetuša, odi i poglej mu domovinu, tak bi i mi denes morali znati gdje je te zdenec s teroga su naše tovarušice s delavnice (Nada, Dragica, Magdalena, Suzana, Ines i Ivanica) zagrabile rieči i spisale kaj je naša tovarušica Danica nakanila štampati kak malahnu knjigicu.

Uz veliku ispriku voditeljici i kolegicama s radionice, to bi bilo sve što sam se usudila napisati na jeziku kojim se veći dio života služim u komunikaciji samo s izrazito bliskim osobama, ali njegove ostatke ostataka čuvam ljubomorno i tvrdoglavo znajući da je kajkavski živ samo do trenutka kad i posljednji govoreći ili samo misleći kajkavac pospremi svoje kovčege za vječnost i krene na posljednje putovanje. Ambicija da cijelu kratku recenziju radova, koje je sedam polaznica priložilo kao završni rad radionice, napišem na jednoj varijanti kajkavskoga kako bih barem dijelom demantirala kritički intoniran uvodni tekst kolegice Nade Starčević, ubrzo je zgasnula u spoznaji da je moj vokabular naprosto presiromašan za iole seriozniji prikaz. Tužna je činjenica da mi jezična ostavština moje pokojne bake Jane Gajski i relativno bogata lektira koju su napisali stari i noviji kajkavski literarni meštari nisu mogle nadomjestiti nedostatak jezičnoga normiranja i prikladne književno-kritičke terminologije.

Budući da radionica pod nazivom *Kajkavski naš svagdašnji*, a sam naziv već suponira stanovitu slobodu u pristupu temama koje je zamislila voditeljica, tekstovi, koji su nastali kao završni rad polaznica, zapravo su potpuno slobodan izbor tema uz zajedničku kajkavsku jezičnu opci-

ju. Već etablirane pjesnikinje Nada Starčević i Dragica Reinholz reprezentiraju se svojim poetskim radovima. Njima se je pridružila i najmlađa polaznica, još srednoškolka Magdalena Blagec, također dobitnica više nagrada za stihove i prozu. Nije suvišno napomenuti da je Magdalena iznikla iz Male Kajkavianke koju već niz godina u donjostubičkoj osnovnoj školi uspješno vodi prof. Danica Lešek.

Kroatistica i knjižničarka Ines Krušelj-Vidas odlučila se za zapis kajkavske anegdotalne priče iz Gornje Stubice kao vrijedan i dragocjen prilog istraživanju usmene narodne književnosti na ovom području. Priča je zanimljiva ne samo kao jezični spomenik gornjostubičke ruralne kajkavice nego je i svojim razvijenim narativom doprinos valorizaciji i publiciranju usmenih oblika književnosti na zagorskom tlu u čemu se je Ines već ranije uspješno okušala. Poseban je pak slučaj s kajkavskim zapisom o pranju rublja iz Gornje Podgore povjesničarke umjetnosti Suzane Deak, rođene Pražanke, koja je hrvatski jezik naučila tek u odrasloj dobi. Došavši u zagorsku ruralnu sredinu koja je još živjela tradicionalnim životom, lokalni kajkavski govor postao je dio njezine memorije i jedan od najbitnijih odrednica nove adoptivne domovine. Tekst pisan po sjećanju na priče svekrve Mimice živ je i

autentičan, istovremeno arhaičan i suvremen, prirodan i lako čitljiv s minimalnom interferencijom hrvatskoga standarda u pozadini iz kojeg proviruje Suzanina emocionalna vezanost za pripovjedačicu koja je očito imala posebno mjesto u njezinu životu.

Nada Starčević zanimljiva je osoba s mnogostrukim interesima od kojih je pisanje poezije samo jedan od niza različitih aktivnosti kojima se bavi. Osnivačica Jaccominyjeva *Vrta dišavja* neumorna je edukatorica i promicateljica tradicijskih vještina i običaja. Njezin duhovni habitus uključuje i aktivno korištenje jezika djetinjstva kojem se iznova vraća u ozbiljnoj životnoj dobi, spremna na učenje i promišljanje o mogućnosti svakodnevne komunikacije na kajkavskom ma koliko to bilo zahtjevno. U Nadinoj kajkavskoj poeziji uz bogati dijalektalni leksik, kojim se suvereno služi, iščitava se naglašena sklonost narativu koji njezine stihove približava proznim literarnim oblicima. Iskrenim poetskim doživljajem izdvaja se pjesma *Kak najti prtuletje* u kojoj autorica tematizira gradsko sumorno ozračje gdje je "megla i gda nema megle" bez optimizma i radosti koje proljeće donosi ljudima i prirodi. Uvodni prozni tekst otkriva nam stanovito Nadino razočaranje sadržajem radionica koje nisu ispunile očekivanje o školskom učenju "kajkavskog jezika" ne

uvažavajući činjenicu o nepostojanju jedinstvene standardizirane varijante, o mnoštvu lokalnih idioma koji, ne samo da se međusobno razlikuju već se i svakodnevno smanjuje broj izvornih govornika koji bi mogli svoje znanje prenijeti mladima.

Stihovi Dragice Reinholz intimistički su intonirani. Okrenuti su obitelji, zavičaju i djetinjstvu o kojem progovara s nostalgijom i izrazitim emocionalnim nabojem kao u pjesmi *Biela rubača* koja je možda našla poticaj u Tadijanovićevoj *Dugo u noć...* Držim da je u literarnom smislu najuspjelija pjesma *Korake serca muoram pozabiti* koja se izdvaja iskrenom osjećajnošću u tematiziranju samoće i elementima refleksivnosti, a početni stihovi svojom reduciranošću postižu maksimalni poetski efekt: "Na odprtem/ oknu/ Nemam fierung/ Platneni/ Nemam tiegljin/ Zemljani./ Na odprtrem/ Oknu/ Moja glava/ Sama."

Ivanica Beg samozatajno je priložila samo pjesmu *Gruntanje* sjetnog refleksivnog ugođaja gdje tematizira ispovijed osamljenog čovjeka čija su djeca odavno napustila dom. Iako početni stihovi otkrivaju rezignaciju i osjećaj bespomoćnost, u konačnici se ipak pojavljuje iskra nade u povratak unuka.

Magdalena Blagec prve je uspješne stihove napisala još kao učeni-

ca donjostubičke osnovne škole, a literarni talent potvrdila je i nagrada na uglednoj manifestaciji Goranovo proljeće 2018. Slijedile su i srednjoškolske nagrade za stihove i prozu na oba jezika koje daju nadu da će Magdalena, ako ustraje u pisanju, doseći zavidne rezultate. Sedam priloženih pjesama otkriva pjesnikinju delikatne osjećajnosti, uspjelih poetskih slika koje korrespondiraju s unutrašnjim doživljajima i refleksivnošću, no uvijek u tijesnoj vezi s prirodom u kojoj prevladava ugođaj tišine i noćnog krajolika. Magdalenino pjesništvo karakterizira metaforičnost koja se otima već ustaljenim i potrošenim obrascima kajkavske poetske produkcije poput "Megle su dišale kak vanjkuši/ friške z dežđam oprani." u pjesmi *Zgubljeni angeleki* koja svojom svježinom i autentičnim leksikom lijepo reprezentira ovu mladu i nadarenu pjesnikinju.

Na kraju bi trebalo odati zahvalu i priznanje svim sedam polaznicama radionice koje su se odazvale pozivu voditeljice da prilože svoje kajkavske tekstove za objavu po slobodnom izboru bez obzira na svima nam poznate teškoće koje donosi pisanje na dijalektu. Konačno, prema velikom njemačkom lingvistu Wilhelmu von Humboldtju jezik je jedina prava domovina. A svima nama kajkavski jezik je i domovina i identitet i još uvijek

živa memorija prošloga života, ljudi i običaja koji su nas obilježili, a koju ćemo pokušati sačuvati i prenijeti nekim budućim generacijama.

